

Rudi Šeligo
OHRANJENI SPOMIN
Izbrane novele

Rudi

Dvajset let ga že ni več. Ampak včasih ga še srečam. Takole med vrsticami. Tam živi kar naprej v sedanjiku. Med stavki, seveda. Da ne boste mislili, da se mi je končno zmešalo. Prvič pa sem ga srečal skoraj tako, kot bom zdajle napisal. Skoraj.

Vstanem tisto jutro in se napravim, da grem ven. Stopim skozi vrata, ki peljejo naravnost na Tavčarjevo ulico. Zaklenem. *Ključek s površno vtisnjeno številko 28 se v ključavnici zatakne ali zaskoči tako kot sleherno jutro. Brada zadene ob nekaj trdnega, neizglajenega, in to jo potem grabi, da ga je še nazaj zavrteti težko.* Spravim ga v žep, ker je izposojen. Stopim dol po triptihu stopnišč vedno globlje, dokler ne pridem v samo klet Schwarzkoblerjeve hiše. Pravijo, da nima kleti. Tudi prav. Jaz že vem, da jo ima. Ker je tam tema preteklika. Samo iz nje se lahko povzpne naravnost ven v prosojno jutro sedanjika. In tam vedno prozari po belini eno samo poldnevno sonce. Pod njim ulica vodi vedno na isti kraj. To je kraj srečevanja.

Izza nekega nepomembnega vogala jo po črnem tlaku primahata dva človekovca. Eden od njiju je nasmejani Marko Slodnjak. Drugi se vleče šepaje za njim, ker vmes postaja in prepričevalno govori. Marko se ustavi, ker je moj prijatelj. To je Rudi Šeligo, pravi. A ga poznaš? Tak obraz ima kot Kristus na križu. Dam mu nerodno roko svojo, ampak njegova je še bolj nerodna. To se mi zdi dobro. Zato rečem:

Rudi Šeligo! Ha! *Ključek se v ključavnici zatakne kot sleherno jutro!* Ha! Kaj pa še, *nouveau roman*, pa njegov sedanjik! Eno figo! Kako pa pisatelj potem ve za vsa sleherna jutra. Torej ve za vso zgodovino in za vso usodo in za vso zgodbo s koncem naprej in ves preteklik, če ni sam kakor Bog s peresnikom, ki mu vdano služimo s svojimi življenji, da lahko o nas piše svoje izmišljotine. Kako pa lahko vse to ve, če ni sam Bog vseh časov? Zdaj pa mi kar takoj povejte, vi *nouveau roman* Šeligo v sedanjiku, ki preteklika ne priznava, ker je menda ideološki, kako pa veste za vsa vaša jutra, če pa živite samo eno? Seveda vem, reče Rudi Šeligo z obrazom Kristusa, saj sem ta stavek štirinajstkrat napisal, da je bil potem pravilen in pravi. Kako naj bi potem ne vedel!

Takole me je vrgel v vesolje literature. Jaz njemu o nekih resničnih jutrih in njihovi logični meseni zgodovini, on meni o nekem svetlem jutranjem stavku na belem papirju brez preteklosti, ki stoji kar tako, sam in lep. On mene iz kleti literarne zgodovine in, še hujše, njene teorije, od koder prihajam, vrže na sredo svetlih besed iz črnih črk in iz takega vesoljstva, kjer je preteklik lahko sedanjik in kjer so vsa jutra doma v enem jutru, ki je hkrati lahko tudi vsa jutra. Tam je ključek takšen, da se mora zmeraj zatikati, da se jutro lahko ponavlja tako, da obstoji. In ker je ravno štirinajstkrat napisan, je dokazano vse skupaj tako hudo kot sam Križev pot, kjer štirinajstkrat telebneš ali pa se ti kaj drugega hudega in lepega dogodi, preden postaneš Človek. Ha! Da že ve, ker je to štirinajstkrat napisal, preden je doživel končno nesmrtnost natisa.

Tako mi je znil Rudi Šeligo. Ja Dobri Bog! Jasno, da sva postala prijatelja.

Potem smo šli pa v neko staro bajto z veliko sobo, ki so ji pravili Gledališče Glej, in smo pripravljali zgodbo o neki puncu Darji, pravo Šarado, ki jo je bilo treba organizirati po tisti bajti tako, da je prijetna igralka lahko prepričljivo hodila sem in tja v večnem sedanjiku in govorila lepe Šeligove stavke o nakitu, ki ga ima tako rada, da bi ga prav rada imela, če bi ga lahko imela, pa ga nima, ker ga avtor ni napisal zanjo, saj je bil takrat že tudi dramatik. Sliši se kar tako, pa ni bilo. Ista pesem kot štirinajsti stavek. Česar nimaš, to zares imaš, ker ima tvoj avtor. Z neko neznano magijo stavkov o nakitu je Rudi prikazal tančice hrepeneče ženske dušice, ki sploh ni bila cankarjanska, pa vendarle hrepeneča. Tako novo dušico, sodobno. Tako ontološko. Bil sem dramaturg predstave in sem živel samo v sedanjosti Gleja. Zato nisem vedel nič o mesenem svetu, a mnogo o vsem drugem, za življenje tako malo pomembnem, da je kot nalašč narejeno za večnost, ker je vedno v sedanjiku.

To so bili sicer odlični časi za satiro. Če si že želite preteklika in njegove zgodovine, pa še ideologije povrh, vam v kakšni trapasti zgodbici lahko povem, kako je izgledalo vse to skupaj. Takole. Pogosto je tja na vajo kakor na kakšen strokoven obisk prihajal neki pomemben slovenski pisatelj, ki je dosegel Zenit. Zato si je lahko kupil wartburg na dva takta, kar ga je tako prevzelo, da je v vsak pogovor skušal vsiliti tehtno razpravo o tem, kako težko je voziti tako velik avto. To je bil tisti vzhodnonemški avto, za

dva pednja večji od stoenke, ki je bila navaden jugofiat, ta pa je bil avto ponosne socialistične velikosti, pa še nemška mašina povrh, ki se je slišala kot prdeč moped, če je vozila naprej. V rikverc je pa kašljala. Prišel pa je ta pisatelj na vsako drugo vajo, malo poslušal, malo pogledal, modro odkimal, potem pa nas skušal zaplesti v hvalnico svojega wartburga, takšnega velikega hollywoodskega avtomobila prave družbene usmeritve, v katerem bi se lahko peljal sam Kirk Douglas s svojo trobento, če bi prišel na Brione na obisk. Oh, te lepote preteklika in socializma. Take stvari smo se pogovarjali. Film *Fant s trobento* in hollywoodski wartburg, kaj bi tedaj še manjkalo našemu človeku? Prav nič.

Ampak takrat so se že začeli in trajali vedno bolj zanimivi pogovori s Šeligom, ki niso bili preprosti. Bil je namreč izjemno natančen v formulacijah, kar mi je bilo blizu, saj sem živel za literarno teorijo in teater in se trudil v razpredanjih, kakor da bi bil njun odvetnik na sodni razpravi v gostilni, in sem razen iskanja nerazumnega dvoma o vsem, kar sem slišal, še rajši zbiral argumente za zaključni govor pred poroto, ki se je nagibala k pijanskemu dremanju. Poznali smo v tedanjih prvinskih časih, če naj spregovorim diplomatsko, v strokovnjaških debatah največkrat vrhunsko teologijo socializma, in ko smo že pri sodnih obravnavah, najrajši takšno, kjer je sodnik na sodišče dobil razsodbo vnaprej napisano na kakšnem listku, če je bil zabit, ali pa so mu jo apodiktično in manualno razložili pred koncem razprave, da bi si jo znal zapomniti, tako da se ne bi demokratično zmo-

til na koncu pravne logike, ko je obtožil obtoženega, kajti to bi bilo buržoazno. Zakaj o tem? Zato, ker so se tehtne razprave največkrat sprožile tedaj, ko je kdo v javnosti bleknil kakšno izvirno misel o naši družbeni stvarnosti, kadar je razpravljal, ne da bi ga kdo pooblastil, da lahko. Tak se je potem znašel v juridični osami in trmasto buljil v tla. Tako smo bili vsi pedagoško najučinkoviteje ozaveščeni, kaj je pravilno, dobro in tudi lepo.

Razgovori o literaturi so bili zato takrat odrešilni. Še so lahko bili polni brezdanjega duha fantazije, starosvetne logike in nespoštljive drugačne filozofije, kakor pa je bila tista, ki je citirala slavne klasike marksizma. In Rudi Šeligo je bil v teh pogovorih natančen, strokovno formuliran, nepopustljiv, pa tudi literarno sproščen in humoren, da je bilo besedovanje z njim pravo platonistično veseljačenje. Ampak nekoliko bolj dinamično in glasno, kot bi ga prenesel kakšen bolj pravi Platonov Sokrat. Tak je bil v mojem življenju samo še Dušan Pirjevec. Zato je bil Rudi tudi na Slovenskem edini, ki je lahko zasnoval teorijo magijskega gledališča, ki je redka in edinstvena nova literarna poetika teatra na tem zemljevidu srednje Evrope. Tako smo torej besedovali in sva besedovala vedno pogosteje tudi sama. Ampak nikar ne mislite, da je bil Rudi kakšna eterična, pametno govoreča in profesorsko nastopajoča oseba, čeprav je učil na kranjski šoli direktorje statistike. Zmotili bi se! Takole je govoril o neki pretekli noči drugo jutro, ko se je že razkadil, o neki obskurni osebi, ki mu je upropastila neko predstavo. Takole! Celo noč

je v tankem curku tekel šnops in jaz sem zraven brusil nož, (misel, kako?) da bom režiserja (zaklal) ubil. Vzemite to seveda metaforično, saj je bil nenasilen in pesniško občutljiv človek, ampak prav zato je stavek še močnejši.

Tako so tekla naša leta kakor tanki Šeligov curek šnopsa med splošno družbeno prehrano, vsako leto z istimi jedmi, vsa skupaj z enotnim vonjem in okusom. Ali veste, da so bile jedi iz tedanje Ljudske kuhinje vse podobnega okusa, pa naj je šlo za vampe, segedinar, golaž ali za filane paprike, kar je bil malone ves njen bogati repertoar, pa tudi dišale so skoraj čisto enako? Vsake štiri dni so se dokončno pokvarile, čeprav so jih kar naprej pregrevali, potem pa so le skuhalih nove, po istem receptu in istega okusa, ki ga ni mogla popraviti še tako znatna količina slabega vina makedonskega porekla, ki so ga v cisternah pripeljali z juga Balkana in pri nas prelili v motne avtohtone steklenice, ki so vabile z nacionalističnim napisom »Slovenska rebula«. Družbeno življenje je bilo kakor z jedmi poflekan in na mizi pozabljen meni socialistične ljudske kuhinje, ki ni zmogla spohati nobene zgodovinske katarze. Ampak da ne bo pomote pri razumevanju omejenega človeškega vesolja, ki je vedno znova presenetljivo in neznansko globlje, kot pa ga lahko uzremo skozi kratkovidne naočnike sociologije. Literatura je v tistih banalnih časih živela visoko in odlično življenje in nekatere najboljše slovenske knjige so bile spisane prav takrat. Bile so nekakšno nadomestno očiščevanje. Pravega očiščenja pa še ni bilo. Takšnega očiščenja, mislim,

ki bi zapustilo literarne strani knjig in bi se zgodilo med živo, meseno neliterarno zgodovino. Dokler nenadoma ni prišla nepričakovana pomlad, visoka pomlad z zamudo, s štirimi nepredvidenimi uporniki in nikoli videno novo usodo, ki je narisala na zemljevid balkanskega bratstva novo državo, že skoraj zbledelo v genetskem zapisu prazgodovine. No, vidite, tako lepo je bilo, da se mi je še po tridesetih letih v tale zapis nepooblaščno prethitopila patetika. Jo bom kar pustil tukaj. Saj je zdaj že odšla v nebo.

Rudi Šeligo je v tistih dneh postal predsednik Društva pisateljev, ki je takrat med svojim bratstvom še štelo pišoče ljudi, ki so bili senzibilni za zgodovinsko sočutnost do umorjenih in še pravični do tiranov in njihove krvave utopije, ki so ji s kratko sovjetsko metaforo rekli SFRJ. Društvo je prirejalo zgodovinske večere pozabljene zgodovine in nove poezije, kakršnih še ni bilo in jih nikoli več ne bo, ker se je dokončno pokvarilo nebo. In nosilo je težo tehtanja zgodovinske pravičnosti, ki je v teh krajih zastrta z več kot sedmimi rdečimi tančicami in prekrita z več kot tisoč in eno pravljичno lažjo. Težka naloga. Ampak takrat so ji prisluhnili malone vsi, celo ske-sanci, in izgledalo je, da bo obstala. To je bil pravi Rudi Šeligo, z nepopustljivo voditeljsko logiko in prikritim sentimentom pesnika, ki je predolgo skrival svojo čustveno dušo med stilističnimi iznajdbami. Zdaj pa je nepričakovano stopil med žive utelešene ljudi tako, kot bi dramatik vstopil v svojo politično dramo na odru, ki je še ni napisal do kraja in mu jo je pero v roki z neznano močjo kar samo pisalo sproti.

Nikoli ne bo pozabljena njegova naslovna vloga, pa če bi ideološki cenzorji še tako radi. Rudi Šeligo je iz magijskega gledališča prestopil v elizabetinsko tragedijo kot pisec in igralec.

Potem pa se je zgodila slovenska država in Rudi je z gledališkega odra stopil v politiko. Državo je bilo treba postaviti na novo. Bile so sanje, da jo hočemo precej drugačno, kot pa je bila jugoslovanska republika. Pri tem sizifovem delu smo se seveda znašli tudi literarni fantasti in zapriseženi sovražniki resničnosti in politike. Kaj pa smo hoteli? Še naprej gojiti po gostilniških kotih svoje kritikastrstvo? Spet sva se mnogo srečevala in besedovala. Rudi je tudi v politiki nastopil kakor dober stilist in nosilec novih poetik v resničnem življenju. Dosegal je visoka politična mesta in živel literarne ideale na političen način, kakor da bi pisal visoke stavke nekam čisto drugam, kakor pa je bil papir knjig, ki v bralcih postane živ in gre za vedno z njimi kot spomin. Docela in preveč predan je pisal stavke v zmuzljivo knjigo politike, ki ima pozabljenje vpisano v svojo ustavo.

Odločitev je bila usodna. Politika je posesivna meduza, ki prezira vse, kar ni ona sama. Zato te hoče celega samo zase. Zvabi te k sebi s sladkimi obeti, kakor da je klic odgovornosti celega tvojega bitja, posebej pa še tvojega srca. Potem ti vzame vse, kar je tvojega, ker je ljubosumna na vse. Dokler ti ne ostane samo še srce. Slednjič ti vzame tudi to. In če se ne pusti vzeti, ga zlomi. Nekateri odlični imajo vendarle tudi v takšnem svetu nezlomljivo trdno srce. Nekateri odlični pa mehko in ranljivo. Tako je Rudi Šeligo po

muhasti volji usode doživel infarkt svojega fizičnega srca. Pa to še ni bil konec. Tisto srce, ki še ostane po fiziki, mu je namreč preživelo. Tisto srce, ki lahko ranjeno piše še lepše. Patetika. Pustimo jo. Saj gre za ranjenega prijatelja.

Knjige so spet morale zadišati po svežem tisku, prihajati nove in biti z nami, če smo hoteli preživeti. Nove o drugačnem širnem svetu, ki je živel zunaj plank naše pogrete pravične družbe. Knjige! To je bil klic ozdravljenja, ki ga je postavil na noge, in spet je pisal. Bilo pa je to vedno bolj pisanje, ki se je posvečalo jeziku, iz katerega pisanje prihaja. In Šeligovi stavki so postajali vedno bolj skrivnosten jezik, ki ga lahko govori samo literatura. Pravijo, da se duša človekova na koncu vrne k svojemu stvaritelju. Šeligovi stavki pa so se vračali k jeziku. Vedno bolj. Dokler niso postali popolni in samozadostni, kakor da ne potrebujejo nobene zgodbe, nobenega pripovednega časa in nobene proze več. Stavki kakor verzi, ki lahko stojijo samotno. Ti niso bili več za navadne ljudi, ki so požrešni na zgodbe in dogodivščine. Bili so za bralce, ki lahko ob vsakem stavku zastanejo v popolni tišini.

Pa vendar! Za njihovimi pisatelji vendarle ostajajo tudi prave stare zgodbe, ki jih bomo glasno povedali in se jih bomo spominjali. To so zgodbe o ljudeh, ki smo jih izgubili in jih v tu spet najdemo. V večnem sedanjiku živijo v nas, kakor v kakšnem vedno novem romanu.

Aleksander Zorn
[2023]

Novele

Februar

Alešu Kermaunerju

Deček sedi zadaj. Pomaknil se je čisto do naslonjala, tako da je gornji del telesa videti pokončen, ves deček pa upognjen v pravi kot: noge so v vodoravni legi, zložno druga zraven druge na mehkem sedežu, samo gležnji z rjavimi zimskimi čevlji se s težo upogibajo navzdol. Roke je položil zraven sebe in obrnil dlani navzgor. Prsti se narahlo vihajo navzgor. Obraz je mehko izoblikovan, poteze tečejo plitvo in neizrazito, je skoraj potrpežljiv ali nemara osuplo potrpežljiv in skoraj nič radoveden. Včasih se zgane ena od obrvi in šine gor v čelo, potem pa se počasi spušča v naravno lego, ki jo ima, kadar ni zgoraj ali kadar ni čelo nagubančeno. Je resen in moško miren. Edino, kar ga dela neresnega in otročjega, sta dva polkrožna temno rdeča podaljška ust, ki sta na licih in zavijata navzgor, vendar se kmalu zožita in izgineta. Nemara sta ostala kot znamenje velikega kozarca in kakšnega soka, ki nima svetle barve.

Tako kot tečejo sive proge na rdečih preoblekah sedežev navpično navzdol, in tudi na preobleki zadnjega sedeža, kjer sedi kot ulit, tako tečejo vrste belih jelenov vodoravno po modrem puloverju, ki mu sili v brado in se mu, ko tako pogreznjeno sedi, dotika mehkih ušesnih mečic. Jeleni so vzdignili prednjo levo nogo in jo v kolenu in gležnju upognili. Zadnji dve sta v koraku, ena spredaj, druga malo za njo,

korak ni dolg in napet, jeleni hodijo, ne bežijo, jelenje glave so visoko nad trupom. Štirioglato oko jelena je kot modra točka na beli podlagi. Lopatasto rogovje je nad glavo in zdi se, da kljub masivni teži prav rogovje omogoča glavi njeno visoko odmaknjenost od trupa. Najvišji izrastek rogovja se zliva z desno nogo jelena v zgornji vrsti, bela barva teče brez presledka, zgornji jelen se po parklju desne noge pretaka v jelena v spodnji vrsti, drugi jelen v isti vrsti pa se s prsmi dotika prednjega, tako tečejo, vsi z levo nogo v zraku in z zadnjimi v razkoraku, sklenjeni krog in krog telesa dečka, ki sedi kot ulit v pravi kot zadnjega sedeža. Barva preoblek je rdeča. Deček upogne tilnik in gleda po sebi navzdol. Zgane roko, gre z njo pod pulover na trebuhu in ga privzdigne. Čez čas položi roko spet zraven sebe na sedež in ne gleda več po sebi navzdol. Gleda predse in molči. Na obrazu se mu nič ne zgane.

Skozi okno pride roka z zavihanim rokavom. Prsti so skrčeni, roka je vsa v prstih, ki stiskajo robec. Ko se primakne k njegovemu obrazu in se prsti narahlo razklenejo, da primejo in stisnejo nos, deček pihne. Potem prsti še bolj stisnejo nos, zdrsijo z robcem navzdol do ust, kjer še enkrat stisnejo in zdrsnejo vstran, in deček premakne glavo na drugo stran, roka pa se odmakne, stlači robec v dlan in pest in se spet počasi pomika ven kot kakšen žerjav.

Zunaj sije februar. So trenutki in celo celi časi, ko svetlobo razpolavlja, in ko jo razpolovi, seka vsako polovico posebej. Tako stojijo kosi različnih svetlob s svojimi ostrimi mejami drug zraven drugega, kot da so različni kosi sveta nametani drug zraven dru-

gega. Potem so tu še plasti zraka. Kakšna plast, pod pristrešjem na primer, je že kot globoko poletje, so pa tudi plasti iz ploščnatega ledu. Veter, ki zdaj piha, zdaj pa spet ne, prihaja iz neugotovljive smeri, ker zdaj piha s hribov, zdaj iz doline, zdaj iz mesta, včasih pa se zdi, kot da ga zaganja iz tal navzgor v zrak, kot da nastaja v tleh, kjer dobiva tudi sunke. Koža se ježi in zelo mogoče je, da bele človeške nitke pod kožo nihajo in se majejo kot kakšne šibe. Krpe snega so kot smetišče. Spominjajo še zmeraj na belo barvo snega, imajo pa ostre, črne robove, ki se cedijo in cedijo v mokro podlago.

Včasih stojita druga zraven druge samo dve svetlobi, dva različna vetra samo dva kosa.

Hiša na nasprotni strani dvorišča se blešči v svetlobi. Okna jo odbijajo v zrak, kjer znenada zgine, stene pa so, kot da je svetloba v njih ali za njimi, kot da je za njimi stomilijonska žarnica. Za hišo in tudi nad njo je nebo prekrito s temnimi, visečimi oblaki. Ta del dvorišča pa, kjer sedi deček, je v senci in tudi hiša zraven je neosvetljena. Je takšna, da ne gre skupaj z ono na drugi strani, je kot hiša iz drugačnega letnega časa. Svetloba se ne meša, ni koščkov. Vetra ni.

Iz hiše, ki je na oni strani, napoči glas orglic. Na robu okna se pokaže roka, ki se ga oprime. Potem se prikaže še druga roka in postavi na podboj lutko. Lutka drži roke navzgor in je punčka s pšeničnimi lasmi. Roka se je oprime čez život in orglic sploh ni več slišati. Zdaj se živa punčka nasloni zraven lutke, jo z eno roko še zmeraj stiska, z drugo si popravi lase s čela, potem pa z isto roko pomakne lutki roko

navzdol k telesu. Deček je obrnjen tja. Skozi okno se prikaže druga roka, ki nima zavihanega rokava, in se počasi, kot da se obotavlja, približuje dečku in sedežu. Pred njegovim obrazom se za hip ustavi, potem pa mu gre rahlo po obrazu navzdol. Deček se ne odmakne, zgane samo ustnice in požre. Zdaj gleda natanko naprej, in ko roke ni več, še enkrat požre.

Ko zgane roko – mogoče brez pravega namena, mogoče pa zato, ker se je v kotu skoraj na silo upognjena utrudila – in jo položi v naročje s hrbtom dlani navzdol, mu obraz zaživi, obrvi šinejo navzgor in obe roki pohitita. V sedežu se ulekne, sproži noge malo naprej, jih napne in privzdigne telo, da je vsa teža na tilniku in mečih. Iz žepa potegne zamašek. Nese si ga tik pred oči in ga s prsti, ki se gibljejo kot kakšno natančno, a hkrati še malo negotovo orodje, suče pred sabo in gubanči čelo. Potem ga prsti ene roke trdo zgrabijo, da se členki upognejo in nohti pobe-
lijo, spodnjo ustnico vsrka med zobe, nekajkrat po-
mežikne in porine kazalec druge roke v luknjico za-
maška. Potem kazalec zmeraj močnejše pritiska vanjo in ga suče, kot da jo hoče povečati. To dela tik pred očmi, napeto gleda v svoje početje, kot da priganja prst s tenkim, ravno odrezanim nohtom, dokler se tu še bolj ne stemni in ne začne pihati tudi veter. Lahko ga sliši, kako se med vrati tare, kako si išče tok.

Vrata topo zadenejo ob podboje, na šipo se pritisne rdeč karirast predpasnik in se zmeraj bolj pritiska, nato pa se odmakne. Vrata se odprejo in ista roka z zavihanim rokavom, ki je enkrat že bila, položi na sedež zraven njega polivinilno vrečko. Nemara vidi v

njej jabolko in še nekaj, kar je še posebej zavito v bel papir. Roke da dol, obraz je v popolnoma vodoravni legi, samo malo bolj naprej se drži, na sedež zraven sebe ne pogleda. Zamašek stiska v pesti v naročju, roka z zavihanim rokavom pa mu pogladi lase, jih pomakne s čela bolj nazaj, za hip obmiruje na čelu, potem pa trepetaje zdrsi po njegovih licih navzdol vse do prsi, tam se končno odtrga od njega in gre počasi ven. Deček ji ne sledi. Nepomično sedi in gleda naprej, kot da roke ni. Ko je roka že zunaj, se zgane, preloži zamašek v drugo roko, ki je tudi vlažna, s prosto pa gre spet v žep in potegne ven zvito vrvico, ampak samo toliko, da se zunaj pokaže, potem jo stlači spet nazaj in tiplje nemara za čim drugim. Vrata se spet narahlo odprejo. V odprtino se skloni rdeč, nabrekel obraz in ga gleda malo vprašljivo, malo pomilovalno in nerazumevajoče hkrati. Ko še bolj zaripló zardi in se zverži, spusti veke na lica in pritisne snežno bel robec na usta in nos, in čeprav je robec zmečkan in stisnjen, se ostro odbija od rdečega obraza in črnih nakodranih las, ki ga obkrožajo. Ko ima robec že na bradi in ga roka tišči v brado in nekam navzgor hkrati, da se greben nosa krči in da se viseči mešički pod očmi gubajo, spet gleda v dečka skoraj osuplo in obupano s svojimi rjavimi in premočenimi očmi, iz katerih nezadržno vre. Deček se šele ta hip zažene iz svojega otrplega mirovanja in se z vsem telesom ozre v obraz med vrati. Nekaj trenutkov gleda vanj s popolnoma odprtimi očmi in se celo nagne malo naprej, potem se znenada vrže nazaj na naslonjalo in prične mrzlično iskati in brskati po žepih. Videti je, da

nekaj otipava, da je nekaj našel, vendar ne potegne ven. Pri tem se ozre na drugo stran, kjer je osvetljena hiša s čisto rumeno svetlobo brez kakršne koli prime-si rdeče ali drugačne barve pred sivo črnino, ki je v zraku in na nebesu. Punčki sta še zmeraj na oknu in se tudi svetita. Ena od njiju mora imeti v rokah ogle-dalo, ker sedež in dečkov obraz preleti zajček. Obrne se spet na levo. Med vrati so zdaj trije obrazi in vsi trije imajo robec na ustih in gledajo vanj, deček pa se končno zastrmi v ploščo pred prednjim sedežem.

Leva stran se še bolj stemni, vrata se odprejo na stežaj in temno rjava gmota drsi počasi, pa vendarle tudi naglo navzdol in se spusti na sedež. Mož si po-pravi kapo in zakašlja. Deček vztrajno stiska roke v žepih in nepremično gleda v ploščo, ki ni ne na levi ne na desni, ampak natanko pred njim. Mož na sede-žu se razširi. Desno roko sproži v desno, leva prime za kljuko vrat, in ko še enkrat zakašlja, jih hoče po-tegniti k sebi, vendar se v zadnjem trenutku pokaže tanka bela roka, ki je še ni bilo notri, zato mož ne potegne vrat, čeprav ostane z roko na kljuki. Roka je dolga, dlan je zožena v napete tanke prste, ko hiti mimo moža na zadnji sedež. Z bleščecimi konicami prstov se dotakne dečkovih lic in zdi se, kot da je deček osupnil, sklonil se je navzdol in jih pogledal. Ko jih je pogledal tako od blizu, se je roka rahlo umaknila, deček pa je hip nato šel z obrazom za njo in se skoraj naslonil nanjo. Prsti skoraj niso bili več prsti, zlili so se v dlan, ki mu gre po licu navzdol, se na bradi za hip ustavi, potem pa počasi potuje po drugem licu navzgor in čez čelo. Deček ji vseskozi

sledi in se pritiska obnjo. Potem gleda tudi za njo, kako se umika skozi vrata ven. Ko se že odmika od njega, počasi in obotavljivo, kot da ima v sebi nekaj živega, deček vzdigne svoje roke in se je z obema za hip dotakne. Mož še enkrat zakašlja in butne vrata k sebi. Skoraj istočasno zaropota tudi motor in deček se spet nasloni nazaj. Ko se pomikata nazaj, lahko vidi tri predpasnike, ki so skoraj negibni pred stopnicami. Zgane z ustnicami, z jezikom oblizne kotička ust in požre slino.

Moževе roke so zdaj urne. Preklada ročico, daje si opraviti z gumbi spredaj na plošči, preprijemlje volan, se z njim suče na eno stran, potem pohiti spet dol k ročici, pa se spet vrne na volan in ga suče v drugo smer. Suknjič na moževem hrbtu se naglo guba in spreminja obliko, tilnik in glava sta kljub temu skoraj čisto negibna. Ko se pomikata nazaj, se deček ozre skozi zadnje okence, ko pa mož ustavi, že gleda naprej. Ko počasi spelje, da je slišati drobljenje kamenčkov pod kolesi, mož reče: »No, pa greva.« Deček se še enkrat ozre k stopnicam, vendar takoj in sunkovito umakne pogled na ploščo pred sabo in gleda lučko, ki se prižiga in ugaša v enakomernih presledkih.

Vrsta otrok se približuje čisto po robu poti. Držijo se za roke in vrvi, ki teče od prvih dveh do zadnjega para. Ko se jim še bolj približata, se vrsta še bolj strne. Prva dva se ustavita in pogledata nazaj, druga dva se ustavita tik za prvima in pogledata nazaj, in tako gre potem do konca kot val. Tovarišica se sklanja nad vrsto in jo ureja, priganja jo še bolj h kraju.

Posebno zadnji del je preveč na cesti, tovarišica steguje dolge roke in vrsta se zravnava. Deček na sedežu vstane, razpne oči čez cel obraz in se nasmehne. Mož za volanom strogo reče: »To pa ne. Vstajal mi pa ne boš.« Deček ga ne pogleda, vendar takoj sede in se nagne skoraj do šipe in gleda v vrsto. Smehlja se, hkrati pa mu zraste na obrazu ostrí znak razposajenosti. Potem si dá dlani med kolena, jih stisne in se še zmeraj smehlja. Tri ženske z rutami in temno modrimi platnenimi plašči se na redki travi ob križišču ustavijo, naslonijo se na grablje in gledajo. Deček se zresni, obrv mu šine v čelo in stisne zobe.

Ko ni več hiš, lahko za hip vidi pokrajino, ki je široka, pravzaprav razsežna ravnina, ki je videti vsa zasnežena, čeprav je sneg siv in črn in so vmes čistine, ki so že bolj črne, nekako votle in kot da so bolj blizu kot sneg in kupi okoli njih. Takšna pokrajina je na obeh straneh ceste in se širi daleč proč. Daleč proč ni videti nobene hiše ali hriba ali kozolca, ki bi presekal to široko pokrajino. Ko pa je že zelo daleč in še zmeraj ni videti nič takšnega, zaradi česar bi se začenjala nova ali druga pokrajina, se ta združi z meglico, ki je na njej, in tako se neha tudi ta široka pokrajina. Vendar vse to lahko vidi res samo za hip, kajti zelo hitro sta v gosti, vodeni megli. Deček je nemara kar presenečen, umakne se spet nazaj na naslonjalo, z oči pa ne spusti megle pred moževim steklom. Mož premakne ročico, zunaj se pokažeta dva snopa luči in potem niti megle in njeni oblaki drsijo gor in dol po ploskvah luči. Mož mrmra, kot da je jezen, skoraj napeto besno, vendar je vse, kar

reče, domala nerazumljivo. Deček zgane z ustnicami, ne gleda več v meglo spredaj, marveč v možev tilnik, kot da se opira nanj. Mogoče se zdaj tudi malo boji, ker mož še zmeraj grozeče godrnja, mogoče bi rad bil še manjši in priden. To je najbrž zaradi megle, ki se zgrinja nad vozilom kot siv koc, tako da ni videti nič drugega kot to notranjost vozila, in ta notranjost postaja zato vse bolj pričujoča, ozka, majhna in celo otipljiva. Nemara ga stiska in sili v pokornost. Leze v sedež in vase, kot da se topi, hkrati pa jekleno napeto gleda v možev suknjič, v šiv suknjiča, ki se v ravni črti spušča od tilnika navzdol, vendar se zdaj pa zdaj zvije, ko se mož premakne ali zagodrnja. Mož še bolj zmanjša hitrost. Deček se nagne naprej, z desno nogo se celo opre na prednji sedež, vzdigne glavo in zlahka opazi, da ni nobene ploskve svetlobe več, ampak je vse spredaj kot nekakšna kosmata sivkasta bela gmota, ki se vali in je samo tik pred njima obarvana za spoznanje rumeno. Mož plitvo zakašlja in si gre z dlanjo in posebno s prsti po bradi in okoli ust.

Ko mož še enkrat zakašlja in je deček skrčen v kot in bi nemara še zmeraj rad bil priden, se pred šipami zgane, prostor se razširi, kosmata sivina usahne, rob ceste se čez greben črnega snega razširi v polje in pokrajino, cesta se podaljša, luči se tudi podaljšajo, čeprav se ne bleščijo, saj še ni temno, po pločevinasti strehi pa zašklopota, ulije se po šipah, in lahko vidi, da dežuje. Spredaj pred šipo lahko vidi, kako po modri pločevini odskakujejo kapljice in se drobijo. Mož se nagne v desno in črni paličici pričneta brisati šipo in pogled lahko postane veliko bolj jasen in razločen. To

šklopotanje, ta urna brisalca in to široko polje, ki je zunaj, pa čeprav ima temen zid za sabo, sprostijo zrak v prostoru, ki zdaj ni več zbit kot v kakšni stiskalnici, in prostor v vozilu se razleze navzven in prostor odzunaj pride noter. Deček se presede, globoko in sproščeno zavzdihne in prekriža roke v naročju. Glavo nagne na stran, skoraj jo položi na ramo in njegov tihi, resni, domala ploskoviti obraz je videti utrujen. Tudi malo zamiži. Mož si z levico privzdigne kapo in se popraska po glavi. »No, vidiš, pa sva zunaj. Zdaj bo šlo. Ali si zaspan?« reče, ko dene roko spet dol. Deček ne odgovori. Oči so spet rjavo odprte, vendar sedi nekam zavaljeno, kot da odprte oči ne gledajo, kot da se je v celoti prepustil utrujenosti. Nemara tudi nima več potrebe po tem, da bi bil pazljiv in previden. S prstom, z ravno ostrizanim nohtom na prstu kroži po oblogi stene pod šipo in zmeraj, ko pride do nekakšne ostre vdolbine, ki je nemara šiv obloge, nohtek tenko počí in potem kroži okrog in okrog, dokler ne pride spet do šiva. Ko zakroži zelo navzgor, skoraj čisto do šipe, se naglo ustavi in pozorno gleda. Nato spusti roko, se z njo oprime roba sedeža in se potegne prav do stene. Z licem gre previdno, kot da opreza ali pa tako, kot da pričakuje, do šipe in se je mežikaje dotakne. Potem se spet odmakne in gleda liso. Ko se spet približa, vzdigne prst in potegne po njej. Črta je jasna in zelo vidna, skozi jo se vidijo tudi stvari, ki hitijo mimo, prav lahko bi videl, kako nekaj hiti. Više nad črto prične s krogom, nad krogom so majhne, enakomerne črtice kot plot, v krogu naredi dve piki, dve črti, eno pokonci, drugo ležečo,

pod krogom nekakšen trapez, pod njim dve kljuki. Pogleda malo bolj od daleč in reče: »Punčka.« Potem nariše zraven nje nov krog, ki je večji od punčkine glave in ki nima črtic samo po gornjem delu, ampak krog in krog, in reče: »Kolikokrat še spat?«

Znenada šklopotanje preneha, vendar je zelo mogoče, da sploh vedel ni, kdaj je jenjalo. Po prostoru počí ostra in predirna svetloba. Nič več ni, kar je bilo, in kmalu zdronejo s šipe tudi risbe. S svetlobo je prišlo noter tudi nekakšno bobnenje. Kupi snega v pokrajini okrog ceste se zdaj prvič pokažejo kot bleščeča belina. Mož premika ročice spredaj in odpre okenice. Čeprav je sneg zelo bel in se po njem in z njega na vse strani širi močna bela in rumena svetloba, so smreke za njim, smreke na koncu ravne pokrajine, ki zdaj ni tako razsežna in dolga, temne in zaradi vsega tega mogoče še bolj pričujoče kot svetli sneg na ravni pokrajini. Nad smrekami in hkrati blizu ceste je sinje nebo. Mož reče: »No, vidiš, pa sva zunaj.« Deček se ozira, mir je do malega zginil z njegovega obraza in zdi se, da so ga same drobne begajoče oči. Potem se je nemara prenesel nemir tudi navzdol v telo. Najprej skrči noge in jih položi na sedež, skrivenči obraz in se nagne naprej. Z roko si gre čez čelo in sunkovito sune noge spet dol. Potem se nasloni na komolec in pogleda ven. Kakor hitro se vzravna, ponovi isto lego, samo na drugo stran. Komolec spodmakne in se uleže na sedež, zraven pa za hip spet zapre oči. Vendar je kmalu spet pokonci. Roko položi na šipo, z brado pa se nasloni na naslonjalo prednjega sedeža, tako da se z nosom dotika širokega moževega hrbta.

Potem se z rokami odžene od sedeža in se skoraj uleže na naslonjač. Oči se mu motno svetijo, ko tako obmiruje, diha hitro in roke so domala z geometrijsko natančnostjo položene zraven. Mož si medtem prižge cigareto in odvrže kapo na sedež poleg sebe in reče: »Ali nimaš nobenega robca?« Deček odpira in zapira oči in razen globokega in hkrati naglega dihanja ni videti na njem nobenega giba in nobene napetosti, ki bi napovedovala, da se bo zdaj zdaj premaknil. Miruje, kot da je brez moči. Mož še enkrat, to pot malo glasneje in odločneje reče: »Ali nimaš nobenega robca?« Deček se tudi zdaj ne zravnava v sedežu, še zmeraj tako napol leže in mrtvo seže v žep in nese robec pred nos. Oči in lic pa si sploh ne obriše, ko robec že spusti na tla zraven sedeža, čez katerega visi zdaj tudi roka.

Ven prične gledati šele, ko se pričneta spuščati navzdol. Zanaša ga zdaj v kot, zdaj v polivinilno vrečko, zato se najbrž oprime roba sedeža, z drugo roko pa se nasloni na steno pod šipo. Spredaj se spet in spet odpirata razgled in pokrajina, ki ni cesta niti ni takoj zraven nje, ampak je visoko nad njo. Nebo je daleč in visoko. Hribi, ki so pričujoči v tej pokrajini, so tudi daleč. So kot sklenjen siv zid. Imajo oster in črn rob v zračnem prostoru, v katerega se je zgubilo sonce. Pod to črno, ostro valovito črto je siva gmota nagubančenih hribov, ki navzdol proti znožju zmeraj bolj temni. Nad robom, se pravi že v zraku, tik nad njim, je ostra rumena barva, ki potem v zmeraj večji oddaljenosti od roba postaja prosojna, dokler se ne stakne s pasom zelene. Potem tudi zelena postaja

zmeraj bolj prosojna in redka, postane tudi malo rumenkasta, dokler obe ne zgineta in je samo še modra ploskev. Zvezde ni nobene. Obraz ima spet zbran in miren. Ostri temni rob hribov se zlomi. Pas rumene barve se po razorih sivega hribovja razlije navzdol kot kakšna scefrana rumena cunjja. Zelene in modre sploh ni več. Namesto njiju pride škrlatna, ki pokrije še tista pobočja hribov, ki so skozi rumeno še zmeraj ostala. Potem se čez škrlatno razpnejo ostre črne črte, ki so ravne kot deske, škrlatna pa se zoži in zgosti v nekakšno pahljačo in zavrti kot vetrnica, hkrati pa se težko skalovje vzdigne v zrak kot voda, ki vre.

Nemara mora pogledati že zato, ker ga v hrbet nekaj tišči. Pravzaprav mu ostro tiščanje v hrbet najprej zgane nekaj mišic po vsem telesu, potem mu odpre tudi oči. Najprej je najbrž tako, da čuti ostre robove pod hrbtom in kot da z zaprtimi očmi gleda te ostre robove in drugo vse neznano, in najbrž se nič ne sprašuje in ni radoveden. Leži na hrbtu, roke so zleknjene zraven njega, noge pa so malo skrčene s koleni navzgor. Čez čas, ko je nemara že dovolj dolgo gledal z očmi pod vekami in dovolj dolgo čutil ostre reči pod hrbtom, odpre oči na mah, ne poskuša najprej počasi, ne spušča samo malo svetlobe noter skozi za črto odprte oči, temveč jih koj odpre na stežaj, da sta lahko koj v njih dva ostrava vrhova temnih smrek in modro, snažno, že malo zabrisano nebo, ki je nad njima. Obraz ni osupel. Z zbranim obrazom na tleh in široko odprtimi rjavimi očmi nekaj hipov tako gleda navzgor in mogoče za ta čas celo pozabi na listo pod hrbtom, kar ga je morda prisililo, da je

pogledal. Potem sede. Koj pogleda ležišče za sabo, kjer sta dva storža in zveržen oster kamen. Zraven, se pravi višje, kjer je bil z glavo, je temno zelen mah, ampak vseeno gre z roko, ki je prosta, ki se ne naslanja ob tla, na glavo in teme, tam se otipava vse do tilnika. Ko gleda spet predse, lahko vidi svoje hlače, ki so na levi strani razparane skoraj od žepa do čevljev. Z roko gre zraven in potem z njo potuje zelo obotavljivo po nogi navzdol, roka celo malo vztrepeta, ko prime tkanino, ki je mehka in cunjasta kot kakšna rjava zastava. Potem silovito zgrabi kos hlač, ki ga drži med prsti, in sune obraz naprej. Obraz je napeto izbočen, nemirno štrli kot kakšna korenina v skalah ali kot žaga. Lica silijo naprej, nos se je skrčil, in tako vrvežav sili pred lica, ki so zmeraj bolj zaripla, ustnice pa se premikajo in odpirajo. Požene se navzgor, kot da bo bliskovito stekel, vendar trmasto obstane na mestu. Čeprav stoji, je zelo nemiren, ves se premika in kot da hiti in hiti. Mirovanje in gibanje se ovijata drug okoli drugega in se lomita. Ozira se po prostoru okoli sebe, z očmi zadeva ob debela smrek, ob grmovje tik pred sabo, ob strmi breg, ki je tudi tik pred njim in se šele pri grmu zravna v jaso, na kateri stoji, in mogoče sploh ne ve, kam bi stekel. Zasuče se proč od strmine, v nasprotno smer, kjer lahko ugleda temo. Na tej strani je jase brž konec, je deblo ob deblu, gozd se pod jaso prične spuščati, skoraj tako, kot se na oni strani strmina vzpenja, samo da je gozd temen, strmina pa je gmajnasta. Po dolgem jase ne more videti, ker raste pred njim velik leskov grm.

Na nobeni veji grma, na nobeni veji smreke ni snega. Veje smrek in veje grmov so mokre, težke in črne. Nepremakljivo štrlijo v zrak, ki ni več svetel in dneven. Po tleh so kupi in krpe snega. Pod smrekami in pod grmičjem ni nikjer snega. Nad velikim leskovim grmom, ki ga je dedek že gledal, na začetku strmine, je ploščata skala kot stopnica. Na njej je veliko snega in voda kaplja z nje v previs. Sneg se topi, zrak postaja zmeraj bolj mračen in je februar.

Molče, z ostrimi in širokimi očmi, ki so podobne preplahu, in z vzdignjenimi rokami se zažene v leskove šibe. Ko ga oplazijo po nogah, po telesu in obrazu, spusti roke dol. Prime veje na obrazu in jih odrine, zraven tega pa se tudi sam odrine proč in zakrili z rokami. Zažene se na levo proti gozdu, vendar še preden ga doseže, spremeni smer in steče mimo leske po jasi. Zdaj, ko pred njim ni več velikega grma, ki mu je zastiral pogled, lahko vidi jaso v vsej njeni dolžini, pa tudi vse stvari in reči, ki so na njej. Visoko vzdigne roke, koža se mu naježi in skrči, tako da ustnice za spoznanje odstopijo od zob in se gornja zaviha proti nosu, ko kot vkopan obstane. Potem usta še bolj odpre, in ko v njih ni videti nobenih zob, marveč samo temno votlino, in ko napne oči, da kroglasto izstopijo, zakriči in steče. Med tekom še zmeraj kriči v kratkih, presekanih sunkih. Mogoče se je ob kolesu, ki je ležalo na ozki zaplati snega, spotaknil, mogoče sploh ni vedel, kaj dela, mogoče je kratko malo obnemogel. Vrgel se je nanj s trebuhom, tako da so mu noge, glava in roke visele z njega navzdol, in še zmeraj kričal v sunkih, ki jih je rezala kratka butajocha

sapa. Vmes drgeta, telo pa usiha in pada, kot da lovi sapo. Ko spet vzdigne glavo, da lahko vidi, ponovno otrpne, obmiruje, kot da niti ne diha. Čez hip spet zakriči, odskoči s kolesa, in ko že stoji, spuščene in napete dlani viha navzgor, kot da se ga brani in boji. Ampak v isti sapi se že negotovo in s telesom, ki se napenja in hkrati opreza, pomika naprej, tako da je videti, kot da se približuje in hkrati beži v nasprotno smer. Trese se in obraz se spači, ko z muko, in ne preveč glasno in ne kričavo iztisne iz sebe: »Gospod, gospod ...!« Vsak gib, drža telesa in tudi glas kažejo, da z velikim naporom zadržuje nekaj, nekaj drugega, kar bi se brez tega napora nemara že zdavnaj zgodilo in bi se mogoče tudi moralo zgoditi. In mogoče je, da je tisto drugo, ki je morda divje, nerazumno in celo besno, že popolnoma v njem in tudi deluje, samo zunaj se ne pokaže. Zraven tega je v njegovem glasu in napetih, protislovnih gibih – od katerih je sleherni takšen, da bi bil lahko čisto drugačen in celo nasproten – vse tisto, zaradi česar je zelo mogoče, da že vse ve. Suknjiča se dotakne samo z dvema prstoma. Na lahko potegne za žep in skoraj tiho pokliče: »Gospod ... Mamica moja!« Potem gre z roko, ki je še zmeraj stisnjena v dva prsta, višje in se dotakne rokava in povleče z roko malo močneje. Ko začuti, da roka drsi navzdol, se za spoznanje odmakne. Nemirno gleda, kako se poveša. Zdaj lahko vidi veliko več, če sploh more še kaj videti in če mu je to še treba.

Z glasom, ki se je spustil iz njega kot nekaj dolgo zadrževanega in je bil skoraj kot krik in vzdih hkrati, in ki ni dopuščal nobenega dvoma v svojih tetivah, ki

ni bil samo izraz strahu niti samo slutnje in osuplosti, se zasuče in zbeži. Prvi koraki so zelo težki in okorni, skoraj takšen je, kot da se opoteka in kot da bo zdaj zdaj padel. Potem postanejo koraki prožnejši in hitrejši. Teče hitreje in kar nekako nad tlemi, vendar ne tako, da bi bil lažji ali da bi dobil krila. Tek je zelo trden in kar nekam bojevit. Tudi ni tak, kot da bi bil na begu. Kot da bi naglo tekkel, z določenim ciljem in hotenjem, da mora čim prej nekam priti – teče čez vso jaso. Najprej ob njenem desnem robu, kjer se začena dosti temnejši gozd, potem pa v neprostornem hodniku, kjer je zeleni mah, zavije malo više, ob leskovem grmu zavije navzgor, in ko pride do gornjega roba jase, kjer se pričena vzpetina, teče vzporedno z njo, dokler pri kolesu ne zavije spet dol in se znajde na robu gozda, in spet teče vzporedno z njim. Od časa do časa spusti iz sebe tisti kratki, a težki glas, ki je podoben obupu in kriku. Vendar ne zelo glasno. To je nemara slišati čudno, ko tako hitro teče, saj bi se ta glas bolj prilegal in najbrž ne bi bil čuden, če bi stal pri miru in kaj gledal. Za sabo ima že nekaj krogov. Končno se ustavi ob deblu zmeraj zelene smreke na robu gozda, ki se položno spušča z jase, vendar manj položno, kot se je poprej. Z roko se nasloni ob deblo in popolnoma mirno, prav nič zadihano prične jokati. Joka, kot da nekaj dela, in gleda navzdol v gozd. Čez čas preneha, si z rokavom obriše obraz in negotovo preseka jaso in steče na ono stran, kjer se začena vzpetina. V znožju se zaplete v težki sneg in leskove šibe, ki so pod njim, in pade. Domala v istem trenutku se spet pobere in zažene navzgor. Sneg, ki

se na pogled popolnoma trdno drži podlage, postane kot voda in pesek, kot puh ali nekaj takšnega, kar je zelo vidno, pa vendarle ne moreš stopiti gor. Ko se noga dotakne motno bele površine februarskega snega, ga na lepem več ni, noga in z njo vse telo gre na trdo dno skupaj s to belo črno kašo. Dno pa je spodaj, kjer se strmina šele pričinja. Tako pade z rokami in z obrazom naprej, roke obstanejo tam, kjer je bil hip poprej celo že z nogami. Vzboči telo, vsa teža se opre na kolena in roke. Potem prične grabiti sneg in skuša s koleni naprej. Posreči se mu zgrabiti za korenino, ki sprva skoraj nevidno štrli iz kašaste brozge, in se potegne malo više. Pri tem spet in spet pride iz njega tisti glas, ki je kratek in popolnoma drugačen od tega početja, ki je zdaj tudi malo nepremišljeno, celo splašeno in zelo nemirno. Glas pa je kratek, nič ne zahteva, ni ne globoko prestrašen ne obupan – kot da nima nobene zveze s tem, kar se z njim godi in kar počne. Včasih se tako sliši kakšen ptič v gozdu, ki spušča iz sebe glas, ki je tak, da ga samo slišiš in ne veš, kaj naj bi pomenil. Potegne se do kosa kopnega, pred sabo vidi spet sneg, ni pa nobenega štrclja, da bi se zanj prijel in si pomagal naprej. Malo bolj na desni lahko opazi polico, ploščat kamen, ki štrli iz vzpetine kot stopnica. Pokrita je s snegom, lahko celo vidi, kako debela odeja je na njej. Stegne roko in niha z njo po zraku, vendar je ne doseže. Potem se postavi na kolenih pokonci, vzdigne glavo visoko v strmino in kriči: »Gospod! Gospooooood!« Nekaj trenutkov potem nemara poslušá: glavo ima še zmeraj vzdignjeno visoko gor, tako kot gre gor strmina, in se ne gane,

dokler se mu obraz ne napne in prične zmeraj bolj zardevati. Skoraj onemoglo se spusti z rokami spet dol, tako da mu glava nemočno zaniha med rameni. Potem zajoka. Ne kriči, ni zelo glasen, vendar mu solze tečejo iz oči naravnost na tla, na lica sploh ne pridejo, iz ust pa se potegne navzdol lepljiva slina, ki kot svetla žica ves čas joka ostane kot povezava s tlemi in rdečimi skremženimi usti. Ko se pretrga, ko iz oči ne kaplja več na razmočeno zemljo, si potegne z rokavom čez obraz in ne da bi se sploh kam ozrl, ne da bi se poprej pripravil ali zbiral, prične divje naglo poševno lesti proti polici. Mendra s koleni in steguje roko. Ko se ji vendarle toliko približa, da se je oprime za rob in sneg, se s stopalom ene noge opre ob tla, drugo pa potegne k sebi in postavi koleno na oster rob. Ko hoče še z drugo gor, mu spodrsne, da se zakotali navzdol. Spodaj se pobere in kriči: »Gospod! Pridite, gospod!« – »Mamica moja,« zastoka in zbeži čez jaso proti gozdu.

Najprej se zdi, kot da bo stekel navzdol v gozd, ker teče že skoraj na robu še zmeraj naglo, vendar se potem že pri prvi smreki ustavi kot vkopan in se mora celo oprijeti širokega debla, da ga ne zanese navzdol. Potem niti ne pogleda dol, ob smreki se pre-smuka na drugo stran in v rahlem loku steče mimo leskovega grma v ozek hodnik z mahom, storži in plastjo iglic po tleh. Na mestu, kjer je ležal že poprej, se vrže na tla in zarine obraz v mah. Tako obleži z mahom v obrazu, ki nima več nobenega profila in iz-raza, ki je razvlečen od mokrote, spak in krvi, ki buta vanj, in nemara niti ne čuti mahu in tankih stebelc v